

ZLODELA SLAVONSKOG JASTREBA

Hag čeka Merčepa

Piše: Jovanka Simić

KAMEN krivice zbog razrovanog Vukovara i smaknuća oko 200 Hrvata na poljoprivrednom dobru "Ovčara", uz pristrasnu arbitražu međunarodne zajednice još prvih godina rata započetkog 1991. godine, okačen je o vrat Srbima u Hrvatskoj, naročito onima u Istočnoj Slavoniji.

Poslednjih trinaest godina činilo se da nikoga, pa ni Hag, ne zanima tragedija, odnosno ubistvo ili nestanak oko 200 vukovarskih Srba u leto 1991. godine, uoči tromesečne opsade grada na Vuki, ali ovih dana u hrvatskom tisku uveliko se najavljuje suđenje komandantu tih zlodela, Tomislavu Merčepu.

Gotovo da je manje bitno da li će se slučajem Merčep baviti haški ili sud u Zagrebu. Važno je da se makar i sa ove vremenske distance razgrnu vukovarske ruševine pod kojima već trinaest godina čekaju zatrpane srpske tragedije čiji vinovnici, takođe ne treba da ostanu nekažnjeni.

Hrvatska javnost zatečena je saznanjem da Tribunal u Hagu već sedam godina ima opsežan dosije na osnovu kojeg može da podigne optužnicu protiv "slavonskog Napoleona", kako su Merčepa zbog izrazito niskog rasta, prozvali ratni izveštači iz Slavonije. Istragu je, na osnovu dogovora sa Grammom Bluitom, tadašnjim zamenikom haškog tužioca, 1996. i 1997. godine sproveo beogradski profesor i tada predsednik Srpskog informacionog centra u Beogradu Vojin Dabić sa grupom svojih saradnika i haških istražitelja.

Istraga je bila usmerena na prvu fazu terora nad vukovarskim Srbima, od maja do septembra 1991. godine. Za stradanje njih oko trideset, bez svake sumnje, odgovornost snosi upravo Merčep, tvrdo slavonsko krilo HDZ-a i vođa hrvatskih ultranacionalističkih grupa koji je činio sve da eliminiše Srbe sa te teritorije.

Na osnovu svedočenja više od 600 Srba, ali i Hrvata, Dabić i saradnici prikupili su dokaze da su pripadnici hrvatskih oružanih formacija, kao i lično Merčepovo obezbeđenje, u Vukovaru od 3. maja do 14. septembra 1991. godine uhapsili više od 100 Srba, koje su potom mučili u podrumu vukovarskog Sekretarijata narodne odbrane, prostorijama kluba dizača tegova i Kajakaškog kluba "Dunav".

Hapšeni su mladi i stari ugledni Srbi, ali i oni koji su se izjašnjavali kao Jugosloveni. Ovakav izbor žrtava trebalo je da bude poruka svim Srbima da niko od njih ne može da bude siguran da baš on neće biti naredna žrtva.

Mnogi od uhapšenika su nestali, a pojam "nestali" u Vukovaru u vreme kada je

Merčep bio prvi čovek Sekretarijata narodne odbrane ,bio je sinonim za ubijanje.TELA nekoliko žrtava izranjala su kasnije iz Dunava,neka i na teritoriji SRbije.Stručnjaci Medicinskog fakulteta u Novom Sadu 1991. godine obducirali su nekoliko NN leševa iz Dunava.

Beživotna,izmučena tela spaljivana su,bacana u ribnjake ili zatrpavana u bezimene grobnice.Na sličan,monstruozan način ubijeni su ili su zauvek nestali : ZOran Filipović,VLado Skeledžija,SAvo DAMnjanović,Branko Mirjanić,Mladen Mrkić,Slavko Dragišić,Bogdan Bogdanović,Željko Pajić,Obrađ Drača,Miodrag Nađ,LJuban Vučinić...

- Dosije o Merčepu osvetljava taj teški period uoči izbijanja rata u Vukovaru koji potvrđuje da je to bio čitav jedan mehanizam proizvođenja straha,a upravo strahom i terorom terani su Srbi iz svog vekovnog zavičaja -kaže danas profesor Dabić i dodaje da upravo ti događaji najbolje objašnjava genezu sukoba u bivšoj Jugoslaviji.

A kako se država Srbija odnosila prema žrtvama svojih sunarodnika u bivšim jugo-republikama,najrečitije govori upravo primer dosijea o Merčepu. Profesor Dabić je tih godina uputio pismo Slobodanu MIoševiću da država sakupi dokumentaciju kojom bi se kada dođe vreme,moglo izadi pred međunarodnu zajednicu i tražiti kazna za krivce.

- To,naravno,nije učinjeno,pa naša država danas gotovo da ne raspolaže nikakvom ozbiljnijom dokumentacijom,a pred Tribunal u Hagu,vi ne možete samo izaići sa verbalnim tvrdnjama o nekom zločinu i očekivati da se pravda istera do kraja - ukazuje profesor Dabić i dodaje da kada današnja Vlada Srbije tvrdi da želi dvosmernu komunikaciju sa Hagom,ona očigledno nemaju predstavu šta to znači jer ni MIloševići naslednici nisu ništa ozbiljnije preduzeli na prikupljanju dokumentacije.Čak ni za stradanja Srba na Kosovu.

Tako ni za dosije o Merčepovim zlodelim,a,nije bio zainteresovan niko iz srpske vlasti. Da poduhvat prof.Dabić ,po svemu sudeći,nije bio uzaludan,svedoče i poslednje vesti iz Haga da se Tribunal,ipak neće zažmuriti na zlodela Tomislava Merčepa.

SRBA SVE MANJE

SRBI u Vukovaru su od davnina bili najbrojnija etnička zajednica,a hrvatsko stanovništvo u odnosu na srpsko,uvek je bilo u manjini.Tako je na,primer,u vukovarskom srezu 1931. godine bilo 46.100 stanovnika - 19.300 Srba,12.200 Hrvata,7.500 Nemaca i 7.100 Mađara,Slovaka,Rusina i Ukrajinaca.

Promene strukture stanovništva na štetu Srba započete su tokom i posle Dugog svetskog rata ,masovnim prinudnim pokatoličavanjem i likvidacijom Srba od strane ustaša.

Prema popisu stanovništva 1981.godine,u Vukovaru je živelo najviše Hrvata - 30.157

hiljada(37 odsto),Srba 26 .146 hiljada (31 odsto),Jugoslovena 18.060 (22 odsto),a ostalih 7.850 (10 odsto).Srbi su u to vreme bili konstitutivni narod u Hrvatskoj,a u samostalnoj Hrvatskoj su nacionalna manjina.

Tuđman pretil silom

SAMO najoptimističniji Vukovarci verovali su da bi dolazak proleća 1991. godine mogao da rastera tamne oblake, vesnike ratnog ludila. Nadvili su se nad ovim gradom prethodnih meseci, posle prvih višestranačkih izbora u SFRJ, kada je u Hrvatskoj pobedila ekstremna Hrvatska demokratska zajednica predvođena osvedočenim nacionalistom dr Franjom Tuđmanom, ljutim zagovornikom ostvarenja "tisućljetnjeg sna o samostalnoj hrvatskoj državi".

Među žiteljima grada na Vuki koji su verovali da će sve to ipak mirno proći, ponajmanje je bilo Srba. Oni su tada u Hrvatskoj činili petinu stanovništva, a u dotadašnjem hrvatskom ustavu imali su status konstitutivnog naroda. Njihov strah od samostalne Hrvatske temeljio se na krvavom istorijskom iskustvu iz Drugog svetskog rata. Ustaše su samo na potezu Dudik, na oko dva kilometra od centra Vukovara, 31. jula 1941. streljale i u osam grobnica zakopale 455 Srba.

Samo pet decenija docnije, duboki sukob komunističkih rukovodstava tadašnjih republika nagoveštavao je ponovo ono najgore - rat... Ovaj grad od 1945. do 1990. godine smatran je prototipom komunističkog industrijskog centra. U njemu su sagrađeni brojni privredni giganti čiji proizvodi nisu nalazili očekivano mesto na tržištu. Samo Fabrika obuće "Borovo" upošljavala je čak 22.000 radnika!

Političkoj krizi prethodila je teška ekonomska situacija, a ona je još 1989. godine u Vukovaru izazvala teške socijalne potrese, praćene dugim i povremeno dramatičnim radničkim protestima. Vukovar, u kojem je dotadašnja komunistička vlast gušila svaki pokušaj ispoljavanja nacionalnog identiteta žitelja, postajao je sve ozbiljnije poprište međunacionalne netrpeljivosti.

OSIM teškog istorijskog iskustva, nespokoj Srba pojačavala je i činjenica da su u ovaj grad, u sve većem broju počeli da pristižu ekstremni hrvatski nacionalisti. Među njima sve više je bilo kriminalaca i bosova tadašnje jugoslovenske alko-mafije, poput Marina Pliše, Vinka Žanića i Josipa Dufeka. Oni su postali novi gospodari Vukovara i uporište HDZ-a, čiji je ogranak u Vukovaru osnovan 19. marta 1990. godine.

Zbog svega toga, vukovarski Srbi i Jugosloveni, koji su zajedno činili apsolutnu većinu u gradu sa oko 85.000 stanovnika, na prvim višestranačkim izborima 22. aprila 1990. godine u kandidatima SKH-SDP Ivice Račana videli su slamku spasa. Zahvaljujući njihovim glasovima, Račan je u Vukovaru dobio 64,55, a HDZ samo 26,22 odsto glasova. Tuđmanova stranka, međutim, odnela je ubedljivu pobjedu u drugim delovima Hrvatske.

Vukovar je Tuđmanu postao trn u oku, kako zbog većinskog srpsko-jugoslovenskog življa, tako i zbog činjenice da se teritorija ove opštine graniči sa Republikom Srbijom koja se tada energično suprotstavljala raspadu SFRJ i osamostaljenju Hrvatske.

- Šta to umišljaju ti bedaci, tamo? Da će Vukovar ostati u Jugoslaviji? - Ljutio se Tuđman na Srbe i Jugoslovene i svojim "jastrebovima" u istočnoj Slavoniji, Baranji i zapadnom Sremu Vladimiru Šeksu, Branimiru Glavašu i Tomislavu Merčepu dao određene ruke da "Vukovar dovedu u red".

Dramatični događaji smenjivali su se iz dana u dan - nezadovoljni odlukom odborničke većine u novoj vukovarskoj skupštini da odbiju amandmane na Ustav Hrvatske kojima se Srbima oduzima status naroda, odbornici tzv. hrvatskog bloka tražili su ostavku gradonačelnika Slavka Dokmanovića... Uzalud, jer zbog ubedljive većine Srba i deklariranih Jugoslovena, smena nije bila moguća legalnim, demokratskim putem. ZATO je HDZ, sa Tuđmanovim blagoslovom, počeo pripreme za nasilno preuzimanje vlasti - prve veće količine oružja HDZ je podelio svojim organizacijama u Slavoniji i Baranji već u jesen 1990. godine. Haškim istražiteljima, koji su sa beogradskim istoričarom prof. Vojinom Dabićem, tadašnjim predsednikom Informacionog centra, genezu sukoba u Hrvatskoj i stradanje vukovarskih Srba istraživali 1996. i 1997. godine, Marin Vidić Bili (HDZ) posvedočio je da se "u okviru HDZ-a formirala služba unutrašnje bezbednosti koja je imala zadatak da prati osobe srpske nacionalnosti". Svesni ozbiljnosti situacije, gradonačelnik Dokmanović i predsednik Izvršnog odbora Vukovara Stipe Lovrenčić, 9. aprila 1991. godine, uputili su Tuđmanu pismo u kome ga upozoravaju da je stanje u Vukovaru krajnje kritično, da se civilnom stanovništvu deli oružje, te da svakog trenutka preti eskalacija međunacionalnih sukoba. Na njihov vapaj zvanični Zagreb se nije ni osvrnuo. Sve glasnije zveckalo je oružje i, konačno, zaglušilo poslednji glas razuma i pokušaj da se spreči vukovarska tragedija u kojoj su u proleće i leto žrtve najpre bili Srbi, a u otvorenom ratnom sukobu od septembra do novembra iste godine, Srbi i Hrvati zajedno.

HAPŠENJE HADŽIĆA

TENZIJE između Srba i Hrvata u istočnoj Slavoniji prerasle su u potpuni raskol 31. marta 1991. godine, kada je hrvatska policija na putu Plitvice - Karlovac uhapsila lidere Srpske demokratske stranke u Vukovaru Gorana Hadžića i Borivoja Savića. Hapšenje je iste večeri prikazano na HRT-u, što je bila neskrivena poruka da se srpsko pitanje u Hrvatskoj neće rešavati političkim sredstvima, nego silom. Srbi su postavili barikade na ulazu u svoja mesta, što je okarakterisano kao "balvan revolucija", a hrvatske vlasti su posle nekoliko dana pustile Hadžića i Savića, ne podignuvši optužnice protiv njih, za koje nije bilo nikakvog osnova.

Vreme tihog pakla

OSLOBAĐANJEM srpskih lidera Gorana Hadžića i Borivoja Savića, 3. aprila 1991. godine, zaustavljeni su međuetnički sukobi, ali između Srba i Hrvata već je zjapio preduboki ponor nepoverenja. Na ulazima u većinska srpska i hrvatska naselja, nicala su barikade i kontrolni punktovi. Olovo se osećalo i u vazduhu i u "zraku".

Prva žrtva bio je Srbin Stevan Inić (1928) iz sela Bršadin, nadomak Vukovara. NJega je 1. maja 1991. metkom iz pištolja, ispaljenim u glavu, ubio Hrvat Đuro Gelendžer, pripadnik partijske milicije HDZ-a. NJegovo ubistvo, dramatično je odjeknulo među Srbima, ali i u redovima neostrašćenih Hrvata. Bio je to prvi korak na putu za pakao. Već sutradan, 2. maja, usledio je drugi, još pogubniji korak, kada je više od pedeset pripadnika tada već potpuno etnički čiste hrvatske policije, iznenada upalo u Borovo Selo, najveće srpsko naselje u vukovarskoj opštini. Zloupotrebili su dobru volju srpskih žitelja koji su očekujući razgovore o smirivanju situacije, uklonili barikade na prilazu selu. Umesto pomirljivim rečima, "mupovci" i "zenge" naoružali su se pravim oružjem i upotrebili ga čim su iskoračili iz autobusa. Pale su žrtve na obe strane, jer ni Borovoseljani nisu goloruki čekali uniformisane "pregovarače". Širenje oružanog sukoba sprečila je JNA koja se, po naredbi tadašnjeg Predsedništva SFRJ, a po modelu "tampon zone", isprečila između suprotstavljenih strana.

NAŽALOST, samo nakratko. Barikade, sve izraženije, opasale su vukovarska naselja, sa izuzetkom nekoliko nacionalno meštovitih mesta kao što je Sotin. Tamo je pala nova žrtva - Miodraga Nađa (1966) na ulici je presrela i sa pet metaka u glavu ubila grupa HDZ - policajaca. Ovaj, kao i prethodni incidenti, bili su povod Tuđmanu da u Vukovaru stacionira 210 vojnika iz redovnog i 460 iz rezervnog Zbora narodne garde (ZNG). NJihova su ovlašćenja bila nedefinisana, samim tim i neograničena, a za zapovednika imenovan je 10. juna 1991. godine Tomislav Merčep, dotadašnji predsednik vukovarskog ogranka HDZ.

Stupanjem Merčepa na dužnost sekretara Sekretarijata narodne odbrane u Vukovaru, Tuđman je konačno ostvario svoj naum - oteo je ovaj grad iz ruku srpsko-jugoslovenske većine, legalno izabrane na prvim višestranačkim izborima 1990. godine. Vukovar više nije bio jedini grad u Hrvatskoj u kojem na vlasti nije HDZ. Merčep je bio surovi gospodar Vukovara do 13. avgusta 1991. godine, kada je zbog sukoba sa samim vrhom HDZ-a prekomandovan u Zagreb na mesto ministra unutrašnjih poslova Hrvatske. Prema kasnijim iskazima oko 600 Srba, ali i Hrvata, čija su svedočenja deo opsežnog "dosijea Merčep" dostavljenog Hagu još 1997. godine, dva i po meseca bila su dovoljno dug period da se gotovo u potpunosti realizuje plan o etničkom čišćenju Srba iz Vukovara i okoline.

Bilo je to prvo etničko čišćenje na prostoru SFRJ, a plan je usvojen 15. marta 1991. godine na sastanku vodećih predstavnika HDZ-a u prostorijama MZ "Alojzije Stepinac" u Borovu Naselju. O detaljima sastanka, Mirko Nikolašević, predsednik ogranka HDZ u Borovu Naselju, svedočio je kasnije haškim istražiteljima i beogradskom profesoru

Vojinu Dabiću, koji su za Tribunal i sačinili dokumentaciju o Merčepovim zločinima. Nikolašević je kazao:

- NAKON što smo razgovarali uopšte o teškoj ekonomskoj situaciji, sećam se da je Merčep diskutovao o tome da se mora raščistiti sa Srbima koji ne prihvataju novu hrvatsku državu. Otvoreno je rekao da će ti Srbi biti proterani milom ili silom... Plan je podrazumevao bespravno upadanje u srpske kuće i stanove, oduzimanje automobila, nasilno privođenje Srba na saslušanje i likvidacije. Psihozu straha u srpskim redovima Merčep i njegovi ljudi postizali su i sračunatim širenjem glasina o postojanju spiskova za likvidaciju, rafalima po srpskim kućama i kafićima... Posebno efikasan način pritiska bile su telefonske pretnje smrću Srbima ukoliko blagovremeno ne napuste Vukovar. Dešavalo se da "dobronamerni" anonimni glas upozori suseda Srbina da je na spisku za likvidaciju. Veliki broj saslušanih svedoka potvrdio je da im je na ovakav način prećeno od kraja 1990. do polovine 1991. godine.

Takve pretnje najčešće su shvatane ozbiljno i mnogim Srbima bile su više nego dovoljan povod za tiho izbeglištvo, tu, blizu preko Dunava, u somborsku ili apatinsku teritoriju. Bilo je i odvažnih Srba koji su ignorisali pretnje i upozorenja. Jedan od njih, Ljuban Vučinić iz Borova Naselja ostao je u svojoj kući i posle upozorenja da je na spisku za likvidaciju. Samo nekoliko dana docnije, 22. jula, uhapšen je, ubijen i bačen u Dunav.

POVERLJIVO PISMO

MARIN Vidić Bili, poverenik hrvatske vlade u Vukovaru, koji je u leto 1991. odgovornost za stanje u gradu delio sa Tomislavom Merčepom, uputio je 18. avgusta te godine strogo poverljivo pismo Franji Tuđmanu u kojem ga obaveštava da Merčep i njegovi saradnici sprovode teror nad stanovnicima grada na Vuki.

"Okružen sumnjivim ljudima i kriminalcima, koji bespravno upadaju u privatne stanove, pljačkaju ih, nasilno privode građane na saslušanje, pa čak vrše i egzekuciju, Merčep je stvorio u Vukovaru opću psihozu straha među hrvatskim i srpskim pučanstvom što je rezultiralo općim bijegom iz grada ...", pisao je Vidić hrvatskom predsedniku.

Vidić je pismo uputio Tuđmanu, ali i Ivici Račanu (SDP), Savki Kučar (HNS), Draženu Budiši (HSL) i Marku Veselici (HDS) u kojem ih upozorava da "dosadašnju pogrešnu politiku psihoze straha neopravdava kompletno hrvatsko pučanstvo, koje se smatra oblaćenim, kompromitiranim i ne želi dalje snositi odgovornost za takvu politiku.

"Budući da smatramo da nismo u mogućnosti da lokalnim snagama raščistimo situaciju, molimo Vas da nam hitno uputite kompetentne ljude koji će legalnim institucijama vlasti pomoći da se stanje što prije normalizira", vapije Vidić. Uzalud. Tuđman, Račan, Kučar, Budiša niti Veselica nisu odgovorili. Vukovar je nezadrživo srljao u rat.

Dnevnik zengovke Piplice

PSIHOZA, pretnje likvidacijom i opšte nasilje Merčepovih formacija osnovni su uzrok masovnog bekstva srpskih stanovnika iz Vukovara u prvoj polovini 1991. godine. Prvi zbegovi krenuli su maja te godine, kada je prema svedočenju dr Juraja NJavre, aktiviste HDZ-a i šefa hirurškog odeljenja vukovarske bolnice, "primjećeno masovno iseljavanje Srba iz vukovarske općine". Preplašeno srpsko stanovništvo odlazilo je u Republiku Srbiju gde se, prema izveštajima Republičkog zavoda za statistiku u Beogradu, od hrvatskog terora sklonilo 13.734 vukovarskih Srba. Gotovo svi su se otisnuli u izbeglištvo pre 1. avgusta 1991, mesec dana uoči početka borbi za Vukovar. Za preostale Srbe, njih oko 12.000, koji nisu želeli ili nisu mogli da odu, rodni grad postao je pakao.

Pripadnici hrvatskih oružanih formacija, kao i ličnog Merčepovog obezbeđenja, od 3. maja do 14. septembra 1991. godine uhapsili su u Vukovaru više od stotinu Srba koje su zatim nedeljama mučili u podrumima opštinskog Sekretarijata narodne odbrane, prostorijama sportskih klubova (dizača tegova i kajakaškog kluba) i u atomskim skloništima.

Pravila u izboru žrtava nije bilo - hapšeni su mladi i stari, srpski nacionalisti, ali i Jugosloveni kojih je tada u Vukovaru, uz Hrvate (37 odsto) i Srbe (31 odsto), bilo najviše - 22 procenta. Hadezeovska vlast znala je da ne može računati na naklonost Jugoslovena u nameri da otcepi Hrvatsku od SFRJ.

MERČEPOVCI su se u batinanju "neposlušnih" Vukovaraca rukovodili logikom da nijedan Srbin i Jugosloven u kojem preovlađuje srpski gen ne može da bude siguran da baš on nije sledeća žrtva. A kada su ljudi uplašeni, napuštaju svoje kuće i stanove, što je i bio krajnji cilj plana o progonu Srba koji je HDZ, predvođen predsednikom vukovarskog ogranka stranke Tomislavom Merčepom, usvojio 15. marta 1991. godine na tajnom sastanku u Borovu Naselju.

Saslušavanja uhapšenih Vukovaraca, prema njihovom svedočenju haškim istražiocima, svodilo se na batinanje, mučenje i ponižavanje. U tome su, tvrde svedoci, učestvovali: Tomislav Merčep, Nebojša Hodak Čeno, Josip Horvat Mađar, Josip i Dražen Gažo, Goran Mađarević, Siniša Rimac, Željko i Vinko Mažar, Aleksandar Saša i Damir Đumić Tapir, Ivica Kasalo, Ivica Arbanas, Blago Zadro, Oliver Brdar, Zlatko, Ivica i Davor Lojd, Ivica Meočević, Vlado Balen, Igor Mikula, Pero Drejić i Ksenija Piplica.

Bez obzira na težinu povreda zadobijenih u nekom od improvizovanih Merčepovih zatvora, uhapšeni i sticajem okolnosti kasnije oslobođeni Srbi, bili su pravi srećnici, jer su izbegli ono najgore - likvidaciju. Neki sunarodnici, međutim, posle hapšenja su godinama vođeni kao "nestali". Ispostavilo se da je pojam "nestali" u vreme Merčepove vladavine gradom bio sinonim za ubijeni.

Tih dana zauvek su nestali: Savo (Stojko) Damjanović (1959), Slavko (Dušan) Miodrag (1938), Vlado (Nikola) Skeledžija (1930), Branko (Vlado) Mirjanić (1935),

Mladen (Đorđe) Mrkić (1938), Slavko (Žarko) Dragišić (1933), Bogdan Bogdanović (1950), Željko (Milić) Pajić (1960) i Obrad Drača (1953). Na spisku nestalih nekoliko godina bili su i Slobodan Vučković, Milenko Đuričić, Ljuban Vučinić, Zoran Filipović i Bogdan Stupar. Njihovi uporni srodnici uspjeli su da ih pronađu i identifikuju među NN telima, izvađenim iz Dunava.

Dunav je tih meseci progutao na desetine vukovarskih Srba. O tome su svedočili sami egzekutori. U dnevniku Ksenije Piplice, Merčepove saradnice, zabeležen je slučaj hapšenja Branka Mirjanića, Slavka Miodraga i Vlade Skeledžije. Njih su "zengovci" uhapsili u porodičnim kućama oko ponoći 30. jula 1991. godine i odveli ih u nepoznatom pravcu. Njihove supruge uzalud su pokušavale da u Merčepovom štabu saznaju nešto o njima. Tražile su ih baš tamo, jer je u Vukovaru bilo dobro poznato da naređenja o hapšenjima izdaje lično "slavonski Napoleon", koji je zabrinutim suprugama uredno i smireno odgovarao da nema nikakvih informacija o nestaloj trojici.

SVEDOČENJE "zengovke" Piplice, međutim, otkrilo je nekoliko godina kasnije da su trojica Srba likvidirana već nekoliko sati posle hapšenja. Piplica je u svom dnevniku, pod datumom 30. jul 1991. godine, zabeležila:

"U četiri posle ponoći išla s nekoliko njih na Dunav, kod klanice. Pucala u tri zarobljenika i gurnula ih u Dunav. Čekali da svane i vratili se u 6.30 na silos."

Ovu dnevničku zabeležku Piplica je detaljnije objasnila u Vojnom sudu u Beogradu, gde joj je, pošto su je zarobili pripadnici JNA, suđeno za ratne zločine.

- Ja sam se na silosu "Đergaj" nalazila sa Naserom i otišli smo jedno veče kod Merčepa u štab - izjavila je optužena Piplica. - Tamo smo zatekli i Arbanasa, a kad sam se vratila iz klozeta, njega i Nasera nije bilo. Rečeno mi je da će se brzo vratiti. Vratili su se sa jednim civilom, a onda smo otišli u kombi gde su bila još dvojica zarobljenika, krenuli smo Željko Mažar, Naser, Arbanas i ja zajedno sa zarobljenicima prema Dunavu.

Piplica je dalje opisala da su civilima naredili da stanu licem prema Dunavu. Mažar je uzeo automatsku pušku, a ona pištolj. On je ispalio rafal, pa ona, kako je tvrdila, nije stigla da opali nijedan metak.

- Nakon što su ovi civili pali, Šmok je prišao i ispalio mi po jedan metak u glavu, a onda smo ih Mažar i ja uhvatili za odeću i gurnuli u reku - potvrdila je pripadnica ZNG, a sve indicije govore da su streljana trojica upravo bili Miodrag, Skeledžija i Mirjanić. Merčepovi oružnici likvidirali su Srbe najčešće na samoj obali Dunava, a potom ih bacali u reku. Voda je netragom odnela mnoga beživotna tela, a nekoliko desetina njih izvađeno je iz reke i obducirano u Vukovaru, Novom Sadu i Beogradu.

NASILNA SMRT

DR Zdravko Tomašević, specijalista patolog na odeljenju za patološku anatomiju i cito-dijagnostiku vukovarske bolnice, u kapeli na Bugarskom groblju u Vukovaru,

obducirao je šest NN muških leševa, izvađenih iz Dunava kod Vukovara, Iloka i Opatovca u periodu od 12. jula do 22. avgusta 1991. godine. U svim slučajevima utvrđeno je da je smrt bila nasilna, a uzrok je bilo vatreno oružje.

Opaki Merčepov plan

KORISTEĆI se neograničenim ovlašćenjima, pripadnici redovnog i rezervnog sastava hrvatske policije i Zbora narodne garde, kao i dvadesetak članova ličnog obezbeđenja Tomislava Merčepa često su u leto 1991. godine, pretežno noću, i bez sudskog naloga upadali u srpske stanove i kuće. Maltretirali su vlasnike tražeći, navodno, skriveno oružje.

U jednoj od takvih akcija koju je naredio Merčep, ubijen je u svojoj kući Jovan Jakovljević (1940), zvani Rakijica. On je prva žrtva u Merčepovoj akciji koju su on i saborci jednostavno zvali "čišćenje".

Jakovljević je bio šef odeljenja za sportsku opremu u vukovarskoj robnoj kući.

Asortiman robe na njegovom odeljenju podrazumevao je i lovačko oružje i razne vrste revolvera. Kada su se u Vukovaru, početkom maja, dogodili prvi incidenti, Jakovljević je pokupio svo oružje i predao ga na čuvanje u obližnju kasarnu JNA.

Po naredbi Merčepa, koji je tada, držeći svu vlast u rukama, bio "bog i batina" u gradu (komandant specijalnih policijskih snaga, funkcioner MUP-a), Jakovljević je krajem juna bio prinuđen da svo oružje iz kasarne vrati u robnu kuću gde je čuvano u sefu. Za mesto gde je sakriven ključ od sefa, znali su samo Jakovljević i njegova koleginica M. P.

Prava drama za Jakovljevića i njegovu porodicu počela je u prepodnevnom satima 29. juna. NJemu se telefonom javila koleginica M. P. i obavestila ga da je Merčep naredio da svo oružje iz sefa mora biti predato u Opštinski sekretarijat za narodnu odbranu, kojim je "slavonski Napoleon" lično rukovodio. Po dogovoru sa koleginicom, Jakovljević je telefonom obavestio svog direktora Ivana Ivankovića gde se nalazi ključ od sefa i potom sa suprugom i sinom seo da gleda televiziju.

U POPODNEVNIM satima, međutim, pred kućom Jakovljevića počeli su da se okupljaju naoružani policajci i "zenge", koje je predvodio njihov komšija Zdravko Komšić. Oni su blokirali kuću Jakovljevića, ali satima ništa nisu govorili niti preduzimali. Tek uveče oko 23 časa, zapovedili su da Jovan izađe, preteći da će mu, u suprotnom, dići kuću u vazduh. Pošto je otvorio vrata svog doma, Jovan je presečen rafalom iz automatske puške. Hrvatsko pravosuđe nikada nije povelu istragu o ovom zločinu, mada je za njega znalo.

Najobimnija akcija "čišćenja" srpskih kuća izvršena je 4. jula u Borovu Naselju.

Učestvovalo je nekoliko stotina hrvatskih policajaca i vojnika kao i veći broj pripadnika HDZ-policije čiji je zadatak bio da u ovom etnički mešovitom predgrađu Vukovara

pokazuju srpske kuće.

Svedoci su među njima prepoznali: Franju Antolića, Stipu Ferinca, Josipa Gnezdru, Zorana Gotala, Emila Glavaša, Tomislava Jukića, Marinka Jožičića, Đuru Kašovskog, Josipa i Vladu Lulića, Željka i Peru Marića, Ivicu Mioka, Šimuna Miličevića, Zdravka Majstorovića, Mladena Mirosavljevića, Ivicu i Stipu Obradovića, Ivana Matanovića, Vinka i Anđelka Palaca, Damira Poljakovića, Željka Raca, Vladimira Rudelku, Gorana Srenčića, Franju i Josipa Vodopiju, Duju Volodera, Matu Vulčika i Željka Žulja.

Akcije "čišćenja" Borova Naselja, a zatim Krive Bare i Lužca, organizovane su, navodno, zbog potrage za oružjem, ali je njihov pravi cilj bio drugačiji - da se od Srba očiste periferni delovi Vukovara. Merčep je, naime, smatrao da uprkos brojnosti, njegove snage koje su kontrolisale sve prilaze i izlaze u tim delovima grada, nisu bezbedne sve dok tu živi makar i šačica Srba.

Zato je Merčep naredio da se, po ranije pripremljenom planu, protera srpsko stanovništvo iz Ličke ulice, Stare i Nove Banijske, Vlasinske, Kozaračke, Plitvičke i drugih ulica u severnom delu Borova Naselja. Krajnji cilj, po svedočenju Marina Vidića, u to vreme poverenika hrvatske Vlade za Vukovar, bio je da na strani barikada koje drže Hrvati aposlutno ne bude nijednog Srbina.

SHODNO tom cilju, akcija je sprovedena krajnje nasilnički - naoružani hrvatski vojnici i civili, nasumice pucajući, upadali su u srpske kuće i pretresali ih. Čuvši pucnjavu, većina Srba iz tih delova grada, preko njiva, pobegla je u obližnje Borovo Selo. Oni koji nisu hteli da napuste svoje kuće, pohapšeni su: Pajo Tanjić, Radovan Mitrović, Vaskrsije Borković, Stanojko Jovanović, Milan Medić, Mirko i Saša Vorkapić, Cvijetko i Uroš Tomić i Danijela Ubiparipović.

Naročito tragičnu sudbinu imali su Stojan Stojanović(1941) i Savo Bingulac (1939). Naoružani "merčepovci" provalili su u kuću Stojanovića, demolirali je, a Stojana najpre zlostavljali, pa mu neobuvenom, uzdignutih ruku iznad glave, naredili da trči niz ulicu. Kada se posle stotinak metara okrenuo licem prema svojim progoniteljima, rafalom iz automatske puške ubio ga je "hadezeovac" Mladen Mirosavljević.

Istog dana, 4. jula 1991, Merčepovi ljudi pretresli su i kuću Save Bingulca u Kozaračkoj ulici. Za vreme pretresa on se sa suprugom krio u jednom delu kuće, ali su ga vojnici i policajci pronašli. Posle višesatnog maltretiranja, nakon što nisu našli traženo oružje, merčepovci su otišli. Tek što su Bingulčevi odahnuli, iz dvorišta komšije Josipa Vodopije ispaljen je na njihovu kuću tromblon i teško ranio Savu, otkinuvši mu levu potkolenicu i stopalo desne noge. Od posledica teškog ranjavanja i neadekvatnog lečenja u vukovarskoj bolnici, kojom je upravljala dr Vesna Bosanac, Savo Bingulac umro je 17. januara 1992. u bolnici u Sremskoj Kamenici.

ZAŠTO NISTE BEŽALI

SRBI koji u Merčepovoj akciji čišćenja 4. jula 1991. godine nisu pobegli iz svojih kuća, većinom su bili pohapšeni. Kada je jedna meštanka upitala hrvatskog vojnika Stipu Obradovića zašto je uhapsio njenog muža, ovaj je odgovorio: "A, što niste bežali?"

U akciji, čiji je prvenstveni cilj bilo etničko čišćenje, a ne potraga za oružjem koje navodno skrivaju srpski civili, ubijeno je i ranjeno više desetina Srba.

Merčep krije žrtve

KADA je iz Vukovara, zbog ratne psihoze, straha, masovnih hapšenja i likvidacija već pobegla većina Srba, 24. jula 1991. godine, predsednik Hrvatske dr Franjo Tuđman posetio je ovaj grad, da, kako je tada rekao, pomogne u rešavanju konflikata. Mislio je, pri tom, na konflikte "nastale između mjesnih zajednica koje su se samoinicijativno zaboravile i odvojile od ostalih djelova općine". Hrvatski predsednik primetio je i da je "u takvim uvjetima teško živjeti i zato treba pružiti šansu tim našim građanima da se ponovo otvore i da nastavimo mirno živjeti". Mada su ove Tuđmanove reči, u prvi mah zvučale kao nagoveštaj spremnosti za politički dijalog, Srbi su to protumačili kao krajnje licemerje jer predsednik se za njih "zabrinuo" tek posle dva i po meseca sistematskog progona. U Vukovaru tih dana, kao i u većini prigradskih naselja pod Merčepovom kontrolom, nije funkcionisala nijedna institucija sistema, a etnički čista hrvatska policija, nije činila ništa da zaštiti građane srpske nacionalnosti od divljanja Merčepovih ljudi. Zato su se preostali Srbi osećali sigurno samo u zaboravljanim selima, gde su bili u većini. Tako nisu nikoga ugrožavali, ali su uspevali da ostanu van domašaja Merčepove represije. Istovremeno, hrvatska policija i ZNG u Vukovaru nisu imali dovoljno snage da oružanom akcijom deblokiraju srpska sela i nasilno uspostave u njima vlast ili da ih, kao druge delove Vukovara, etnički očiste.

TOKOM međuetničkog rata u Republici Hrvatskoj (1991-1996.) hrvatske snage likvidirale su više od deset hiljada Srba. Pri tom su nastojale da uklone i sakriju mrtva tela, praktikujući najčešće sahranjivanje u neobeležene grobnice, spaljivanje leševa ili bacanje u ribnjake i reke.

Ovakva "sistematičnost" nije bila samo posledica namere hrvatskih vlasti da od svetske javnosti prikriju tragove zločina svojih vojnih snaga, već i rešenosti da spreče Srbe da ponovo obeležavaju svoja stratišta i podižu na njima spomenike kao što su činili na mestima ustaških zločina u Drugom svetskom ratu.

Haškim istražiocima koji su 1996. i 1997. godine ispitivali hrvatske zločine nad srpskim civilima u Vukovaru, Pilip Karaule, komandant 3. bataljona 204. brigade ZNG u gradu na Vuki, posvedočio je da je upravo ova strategija bila vodilja Merčepovim snagama u akcijama "čišćenja" srpskog stanovništva iz Vukovara.

Zato su vukovarski Srbi likvidirani najčešće noću na obali Dunava, ili su, ako su ubijeni na nekom drugom mestu, naknadno bacani u reku. Voda je tog proleća i leta 1991. godine na desetina Vukovaraca odnela čak do Novog Sada i Beograda. Takva sudbina zadesila je i Slobodana Vučkovića, Bogdana Stupara, Obrada Draču, Milenka Đuričića, Ljubana Vučinića, Zorana Filipovića...

SLOBODAN Vučković (1955), vratio se u Vukovar posle višegodišnjeg rada u Nemačkoj. Na svoju nesreću, 1991. godine odlučio je da se skrasi u rodnom gradu i da otvori privatnu firmu. Znao je da u gradu vlada napetost, ali u nedostatku informacija, potcenio je ozbiljnost sukoba.

Ubrzo je shvatio je da je sve ozbiljnije nego što mu se činilo. Uhapšen je 7. jula na osnovu dojave njegovog komšije Ante Lopandžića da je neprijatelj hrvatske države. Takva optužba u naelektrisanjoj atmosferi, bila je ravna smrtnoj presudi. Vučković je mučen u improvizovanom zatvoru MZ "Nikola Demonja". Dunav kod Vukovara 11. jula izbacio je njegovo telo, a obducenti su konstatovali: "Oljušten gornji deo kože sa celog tela, prerezan grkljan na levoj strani, napukla lobanja i prostrelne rane".

Bogdan Stupar (1950) i Obrad Drača (1953) iz vukovarskog naselja Ostrovo krenuli su 29. jula 1991. da posete svoje porodice u Baču, na srpskoj strani. Ubrzo su uhapšeni, opljačkani i mučeni u sedištu Merčepovog opštinskog Sekretarijata narodne odbrane. Likvidirani su u Vučedolu, na obali Dunava. Prema beleškama jednog hrvatskog inspektora, Stuparevo telo 31. jula te godine pronašao je u Dunavu Hrvat Tomislav Marić. Na Stuparovom telu bile su uočljive modrice, posekotine i prostrelne rane. Dračino telo, takođe unakaženo modricama, posekotinama i prostrelnim ranama, 1. avgusta iz Dunava kod Vučedola izvadio je meštanim Vlatko Koza.

Milenka Đuričića (1953), poznatog po nadimku Švabo, bez ikakvog povoda 13. jula u hotelu za samce u Borovu Naselju uhapsio je Nebojša Hodak Ćeno, pripadnik ZNG i jedan od najbližih saradnika Tomice Merčepa. Njegovo unakaženo telo (prelom grudne kosti i 17 rebara) izvađeno je iz Dunava 17. jula 1991. kod Begeča.

U Vojvodini kod Sremske Kamenice, 28. jula 1991. godine, iz Dunava je izvađeno i telo Ljubana Vučinića (1943) koga su Merčepovi ljudi uhapsili 22. jula. Unakaženo telo Zorana Filipovića (1969) iz vukovarskog naselja Lužac, pronađeno je osam dana kasnije u Dunavu kod vojvođanskog mesta Susek.

MINIRANJE KUĆA

KUĆE uhapšenih Srba Merčepovi ljudi su vrlo često dizali u vazduh. Spisak miniranih kuća je predugačak, a uporedo su skrnavljeni i privredni objekti u srpskom vlasništvu. Među ostalima, 1991. godine minirane su kafane: "Krajišnik" (15. aprila), "Sarajka" (3. maja), "Tufo" (3. maja), "Brdo" (6. maja), "Maliraj" (28. juna), "Popaj" (2. jula), "Točak" (21. jula), "Čokot bar" (24. jula), "Šid" (30. jula).

Franjo igra tenis

POSLE više od dva meseca sistematskog zastrašivanja srpskog stanovništva u Vukovaru i okolini, i najsirovije likvidacije oko 100 srpskih civila, Tomislav Merčep je sredinom avgusta 1991. godine smenjen sa mesta komandanta specijalnih policijskih snaga i prekomandovanu Zagreb.

Tuđman je to uradio gotovo preko noći, ali ne zato što je mislio da je Merčep prevršio meru u izivljavanju nad Srbima, već stoga što se sa svojim miljenikom oštro sukobio u vezi sa planovima za odbranu Vukovara. Ovaj grad, do proleća 1991. godine, komunistički prototip višenacionalnog sklada i berićeta, za nekoliko meseci pod Merčepovom komandom za srpske stanovnike postao je poprište strave iz kojeg je polovina od 26.000 Srba već bila izbegla. Preostali su se zabarikadirali u svojim mestima gde su bili u većini.

Hrvatska policija i formacije Zbora narodne garde, mada naoružani do zuba, nisu se usuđivali da oružanom akcijom deblokiraju zabarikadirana srpska sela i nasilno uspostave svoju vlast. U gradu je postojao jak garnizon JNA koji je u slučaju hrvatskog napada na srpska sela mogao da interveniše. Regularna vojska još uvek postojeće SFRJ delovala je tih meseci po naredbi armijskog rukovodstva, odnosno Predsedništva SFRJ, ne mešajući se otvoreno u srpsko-hrvatske sukobe.

U STRATEGIJI "tampon zone", međutim, nije bilo doslednosti. Pripadnici JNA su 2. maja u Borovu Selu organizovali akciju spasavanja hrvatskih policajaca, ali nisu micali iz kasarne 4. i 25. jula u vreme Merčepove najžešće akcije "čišćenja" srpskih stanovnika u Borovu Naselju i Lužcu. Sa izuzetkom rezervista iz Vukovara, pripadnici JNA slobodno su se kretali gradom i u vreme kada vukovarski Srbi, zbog sistematskog progona i straha, nisu smeli ni da izlaze u svoja dvorišta.

Tih dana je i strateškom laiku bilo jasno da se približava sukob između Tuđmanove policije, čiji cilj je bilo osamostaljenje Hrvatske, i JNA, koja je trebalo da spreči da i ova republika, poput Slovenije, ode iz zagrljaja bratstva i jedinstva.

Znajući to, Merčep je od Tuđmana tražio da brojčano pojača policiju, da se već jednom krene u konačni obračun, te da hrvatske snage što pre izađu na Dunav, na granicu sa Srbijom. Tuđman je, oslušujući moguće reakcije Vatikana i Nemačke, bio znatno oprezniji. Znao je da bi u sukobu sa JNA poginulo na hiljade Hrvata:

- Ja to, Tomice, moram gledat iz drugog ugla - pokušavao je tog 13. avgusta Tuđman da objasni svom miljeniku. - Za Hrvatsku je bolje da pogine dvije tisuće, nego dvjesto tisuća Hrvata.

Merčepa, rođenog Vukovarčanina, poznatog po prgavoj naravi, ova "predsjednikova" računica toliko je razjarila da je svog poglavnika zasuo mnoštvom uvredljivih reči, posle kojih više nikada nisu sasvim izgladili odnose. Merčep je posle rata napustio HDZ i osnovao svoju Hrvatsku pučku stranku, a više puta je biran na čelnu funkciju Udruge dragovoljaca domovinskog rata. Nedavno je, gostujući na HRT- u, jetko rekao

da je hrvatski predsjednik toliko bio "zabrinut" za Vukovar da je u vreme najtežih borbi, uoči pada grada u srpske ruke, igrao - tenis!

U svakom slučaju, Tuđman je na sugestiju Josipa Manolića, gotovo u tajnosti, povukao Merčepa u Zagreb na mesto pomoćnika ministra MUP-a. Pet dana kasnije, 18. avgusta 1991. godine, poverenik hrvatske vlade u Vukovaru Marin Vidić Bili, uputio je poverljivo pismo Tuđmanu u kojem ga obaveštava da je Merčep u Vukovaru prethodnih meseci uzurpirao vlast, okružio se kriminalcima koji su upadali u privatne kuće, pretili Srbima, nasilno ih privodili i vršili egzekucije.

- TAKVIM ponašanjem stvorio je u gradu opću psihozu straha među hrvatskim i srpskim pučanstvom, što je rezultiralo masovnim bijegom iz grada, totalnom blokadom rada policije, ZNG, organa uprave i stvorilo opću konfuziju - upozoravao je Vidić, koji je u početku "delio" vlast sa Merčepom, dok ovaj nije potpuno preuzeo grad u svoje ruke.

Da Vidićeva reakcija nije tada bila podstaknuta samo ličnom sujetom, nego i ljudskim porivom, pokazalo se sedam godina kasnije, kada je bio pozvan da u Hagu svedoči protiv bivšeg vukovarskog gradonačelnika Slavka Dokmanovića, optuženog za ubistvo oko 200 Hrvata na PP "Ovčara". Vidić nije želeo da svedoči protiv Dokmanovića čak ni kao zaštićeni svedok, što je šokiralo hrvatsku javnost.

U svom prilično hrabrom pismu Tuđmanu, Vidić je upozorio hrvatskog predsednika da se zbog progona srpskog življa poštene Hrvati smatraju "oblaćenim i kompromitiranim".

Vidićevo pismo nije ni najmanje uticalo na promenu kursa Tuđmanovog "broda" pod imenom "samostojna Hrvatska", ali je u haškom dosijeu Merčep jedan od najubedljivijih dokaza o zlodelima "vukovarskog Napoleona". Bude li slučaj Merčep zaista dospelo pred sud, bez sumnje, Vidić će biti jedan od najneprijatnijih svedoka po "vukovarskog Napoleona."

PRVI SUKOB SA JNA

PRVI ozbiljniji incident između naoružanih pripadnika HDZ i JNA dogodio se 20. avgusta 1991. godine kada su u vukovarskoj pošti napadnuti vojnici Dejan Lazarević i Ljubo Braduljević, koji su tu svakodnevno dolazili po pisma i novčane pošiljke za vojnike u kasarni. Mada je to bio ozbiljan nagoveštaj novih, još žešćih sukoba, komanda garnizona i vrh vukovarske policije pokušali su da umanje njegov značaj. Zajednička istraga nije dovedena do kraja jer su hrvatske snage narednog dana blokirale kasarnu. Naredni incident izbio je 25. avgusta kada su hrvatske snage podmetnule eksploziv pod kamion JNA. Poginuo je jedan vojnik, a četvorica su ranjena. Sukovi su se nizali, a 14. septembra počeo je rat. U dva meseca strahota, palo je na hiljade žrtava na obe strane, s tom razlikom što je Hrvatska uz pomoć svetskih sila i moćnih medija obezbedila oreol žrtve. Sudbine likvidiranih stotinu i više srpskih civila u Vukovaru, godinama su ostale zatrpane pod ruševinama ranjenog grada.

Dosije "Merčep" čeka

ODLUKOM da Tomislava Merčepa 13. avgusta 1991. godine iz Vukovara prekomanduje u Zagreb, hrvatski predsednik dr Franjo Tuđman iznenadio je većinu svojih najbližih saradnika. Sve izuzev Josipa Manolića, na čiji predlog je dotadašnji "bog i batina" za srpske civile u Vukovaru postavljen na čelo Jedinice za posebne namene MUP-a Republike Hrvatske.

U ovu paravojnu formaciju Merčep je uključio deo svojih vukovarskih saboraca i grupu novih ljudi, koji su zatim u ostalim delovima Hrvatske nastavili da čine zločine nad Srbima, prvenstveno u Pakračkoj poljani.

Okosnica Merčepove grupe za zločine nad srpskim civilima u nešto zapadnijim delovima Hrvatske bili su: Nikola Cvetanović (Merčepov zamenik), Đemo Paloš, Igor Bikola, Monib Suljić, Siniša Rimac, Nebojša Hodak, Snežana Ivanović, Miroslav Plišević. Merčep je u zločine uključivao i ljude koje je je nalazio na terenu. Tako je u Pakračkoj poljani istomišljenike i saučesnike imao u Antunu Jurgecu, Nikoli Rukavini...

U nagoveštajima iz Haga da bi Merčep do kraja ove godine mogao da sedne na optuženičku klupu, na osnovu dosijea koji su 1997. godine sačinili haški istražioci i beogradski istoričar prof. Vojin Dabić, predsednik tadašnjeg Informacionog centra u Beogradu, Merčep se ne tereti samo za zločine nad srpskim civilima u Vukovaru, nego i u Pakračkoj poljani.

U PAKRAČKOJ poljani Merčep je napravio čitav sistem logora i mesto za likvidaciju civila koji su tu dovođeni, podvrgavani najstrašnijoj torturi, a zatim u još strašnijim mukama likvidirani - kaže danas prof. Dabić koji je istražujući Merčepov krvavi rukopis uspeo da identifikuje 176 srpskih žrtava u Pakračkoj poljani iz 20 naselja u daruvarskoj, pakračkoj, novskoj, kutinskoj i zagrebačkoj opštini.

Sva ova naselja bila su van područja ratnih sukoba, što po zaključku prof. Dabića jasno ukazuje na to da je Merčepov zadatak bio da ovde još drastičnije nego u Vukovaru nametne Srbima psihozu. Cilj je bio istovetan - etnički očistiti ove delove Hrvatske.

Žrtve su zakopavane u sistem grobnica u koje su zakopavane manje grupe likvidiranih Srba. Prva grobnica, sa 19 tela, otkrivena je u leto 1993. godine. Ekshumacijom je rukovodio Šerif Basoni, šef komisije eksperata Ujedinjenih nacija. Planove za ekshumaciju čitavog lanca grobnica sačinio je Kanađin D. B. Nikolson, šef istražnog tela civilne policije koja je u okviru UNPROFOR-a bila stacionirana u Hrvatskoj. Neočekivano, ekshumacija tela srpskih žrtava, međutim, zaustavljena je već posle iskopavanja prve u nizu srpskih tajnih grobnica. U decembru 1993. godine, prof. Dabić se u Ženevi sa Basionijem dogovorio da treba ekshumirati sve grobnice, kako srpske, tako i hrvatske, da sve žrtve budu dostojno sahranjene, a njihovi preživeli srodnici da najzad odahnu. To se, međutim, nije dogodilo.

- Državne strukture u Hrvatskoj, a i kod nas, sprečile su to, a Basoni, mada se protivio tome, morao je da odustane - otkriva "Novostima" prof. Dabić, ali naglašava

da su sačuvane mape svih 97 srpskih grobnica u Hrvatskoj i njihovo iskopavanje u svakom trenutku moguće je nastaviti.

PREPREKA za svakako najpravedniji pristup, ekshumaciji žrtava na obe strane, 1993. godine u Hrvatskoj je bila potreba da se prikriju svi hrvatski zločini nad Srbima, a na našoj strani jedini problem bila je "Ovčara". Jedan od retkih iz Miloševićevog tima koji su podržavali otkopavanje "Ovčare" bio je tadašnji šef diplomatije Vladislav Jovanović. Ovu masovnu grobnicu Hrvata, ubijenih neposredno pošto su srpske snage 18. novembra oslobodile grad, međunarodna zajednica locirala je već 1992. godine, a ubrzo zatim Madlen Olbrajt došla je u Vukovar i tražila od tadašnjeg predsednika Gorana Hadžića da je lično odvede tamo. "Ovčara" je ekshumirana 1996. godine. Istina iz Pakračke poljane veoma je važna, jer su tu likvidirani Srbi sa šireg prostora Hrvatske, kako bi se raširio strah na sve Srbe u Hrvatskoj. Kolike su realne šanse da Merčep zaista sedne na optuženičku klupu?

- To je bilo verovatno sve dok Milošević nije isporučen Hagu, a od tada su te šanse znatno umanjene jer Tribunal je svestan da bi rasvetljavanje Merčepovih zločina prilično uzdrmalo njihovu optužnicu protiv Miloševića - smatra prof. Dabić i otkriva da su tužiocima koji su prethodili Karli del Ponte bili veoma raspoloženi da sude Merčepu. Del Ponteova, međutim, ne pokazuje tu spremnost, i u najboljem slučaju, prema proceni Dabića, "vukovarskom Napoleonu" sudiće se u Hrvatskoj.

Ali, pošto će biti teško doći do svedoka Merčepovih zločina, sud na kraju teško da će imati na osnovu čega da mu izrekne pravu kaznu - zaključuje autor dosijea "Merčep", koji u haškoj fioci čami već sedam godina kao jedno do svedočanstava da zbog minulog rata i Hrvati i Srbi imaju čega da se stide, ali da nemaju pravo da žrtve zaborave.

RAČAN ĆUTAO

VEĆ sama činjenica da je Merčepova Jedinica za specijalne namene formirana pri MUP-u Hrvatske, linija krivice preko Vladimira Šeksa, Branimira Glavaša, Ivana Vekića, penje se direktno do Tuđmana. Jedinica je manje učestvovala u ratnim dejstvima, njen prioritet bila su dejstva u pozadini. Koliko su hrvatski vrhovnici bili upoznati sa Merčepovim zlodielima, svedoči i slučaj poznatog srpskog komunista Sime Rajčevića iz Kutine, koji je uhapšen dok je išao na sastanak sa Račanom, a zatim likvidiran. Srodnici žrtve apelovali su na Račana, ali budući predsednik hrvatske vlade nije ni prstom mrdnuo.

(KRAJ)

Dodatak:

Kako smo ubijali u Pakračkoj Poljani

Miro Bajramovic, bivsi pripadnik tzv. Mercepove jedinice, otvoreno svjedoci o zlocinima sto su ih on i njegovi ratni drugovi pocinili na podrucju Pakraca, Gospica, Zagreba, Slanog...
Kako smo ubijali u Pakračkoj Poljani

Zovem se Miro Bajramovic i direktno sam odgovoran za smrt 86 ljudi. Ja s tom cinjenicom navecer zaspim i ujutro se budim, ako zaspim. Svojom sam rukom ubio sedamdeset dvoje ljudi, medju njima je bilo i devet zena. Nismo radili razliku, nista nismo pitali, oni su za nas bili cetnici i neprijatelji. Najteze ti je zapaliti prvu kucu i ubiti prvog covjeka. Poslije sve ide po sablonu.

Tomislava Mercepa upoznao sam 1991. godine u Dalju. Od tada smo skupa ratovali. Prošli smo puno toga zajedno. Nasa se jedinica zvala "Jesenje kise", odnosno, sluzbeno, Prva Zagrebacka specijalna postrojba pri MUP-u. Medju hrvatskim braniteljima i narodom se jako dobro zna tko su "Jesenje kise".

LIKVIDACIJE U GOSPICU I SLANOM

Prije odlaska u Pakracku Poljanu, negdje u rujnu 1991., bili smo u Gospicu. U Gospicu je dovoljno bilo da budete Srbin, pa da vas vise ne bude. Nasa je grupa dolje likvidirala izmedju 90 i 110 ljudi, jer smo bili prekratko, niti mjesec dana. Za Gospic je vrijedila naredba: "etnicki ocistiti"; ubili smo direktora poste, bolnice, vlasnike restorana i kojekakve druge Srbe. Ubojstva su izvodjena metkom u celo, jer nismo imali vremena. Ponavljam, iz vrhovnistva je bila naredba da se smanji postotak Srba u Gospicu.

U Slano smo isli cetiri puta i likvidirano je trinaest osoba, svi su bili Srbi. Od njih trinaest ja sam ih ubio osam. Moju grupu su cinili Sinisa Rimac, Miroslav Brisevac, Igor Mikula i mala Gordana, cije prezime nikada nisam upamtio.

PAKRACKA POLJANA: "OBRADA" ZATVORENIKA

U Pakracku Poljanu stigli smo 6. Listopada 1991. godine, nakon povratka iz Gospica. Zatvorenike smo drzali u podrumu osnovne skole, a kad ih je bilo vise, onda bi smo ih stavljali i u ucionice. Za njih su najgore bile noci, kad smo ih operativno obradjivali, a to je znacilo da smo pokusavali pronaci najbolji nacin da im nanesimo sto vecu bol kako bi sto vise priznali. Znate li koji je najbolji nacin? Palite zatvorenika - plamenom iz boce plina i onda ga polijete otcom, a to radite uglavnom po genitalijama i ocima. Zatim postoji mali induktor, poljski telefon, pa Srbina prikljucite na to. Radi se o istosmernoj struji, ne moze ubiti, ali stvara neugodan osecaj kod covjeka. Pitas onda tog prikljucenog Srbina odakle je, on ti kaze iz Dvora na Uni, a ti onda, okrecuci poljski telefon nazovete Dvor na Uni. Zatvorenicima se znao u guzicu gurati petozicni kabel, to bi im ostavili po par sati da ne mogu sjesti. Otvarane su im rane po kojima je posipana so ili ocat. Uglavnom, nismo dozvoljavali da prestanu krvariti. Isto tako, svi su isti dan morali nauciti "Lijepu nasu", a to ih je natjerao zapovjednik zatvora Mijo Jolic koji danas, jednako kao i Suljic, ima restorane po Hrvatskoj. Kad se sjetim svih tih mucenja, pitam se kako su se uspjeli sjetiti svega toga. Primjerice, najbolnije je zabiti male cavale pod nokte. Kad na to spojite trofaznu struju od covjeka ne ostane ni traga. Pepeo! Ljudi su pod takvim mucenjima priznavali sve sto su znali i sto se od njih trazilo. U pocetku smo glumili nekakve demokratske policajce,

davali smo Srbima papir da na njemu napisu sve sto znaju, a trazilo se sto vise imena i lokacija.

Tomislav Mercep je bio zapovjednik Poljane, a ja sam bio dozapovjednik. Mercep je sve znao. On nije osobno sudjelovao u egzekucijama, ali on je citao sve sto smo mu mi pisali u izvjescima, premda je vecina informacija priopćavana usmeno. On je znao za svaku likvidaciju, jer je bio zapovjednik i bio je za nas karizmatična osoba. Nekoliko nam je puta rekao: "Nocas ocistite sva ta govna." To je znacilo da se likvidiraju svi zatvorenici. Ako nisi ucinio sto je naredjeno, onda si bio peta kolona, a mi smo u Pakrackoj Poljani jednako ubijali i Hrvate i Srbe. Nas su se plasili i Hrvati u Poljani. Selo je, naime, po celu noc slusalo jauke i zapomaganje iz zatvora, ljudi nisu mogli spavati, ali nam nista nisu smijeli reci. Svi su znali da bi, ako nesto priupitaju, i sami mogli završiti u zatvoru.

Jednom sam rekao da su svi koje sam ubio umirali sretni, jer sam im ja na malom bloku pisao potvrde da mogu proci nase straze i oni s tom potvrdom sretni idu doma. Onda sam ih ja cekao snajperom. Umirali su nasmijani.

Mi Srbe nismo djelili na vojnike i civile; ako smo nasli pusku bilo gdje sakrivenu, on je za nas bio cetnik. Srbi su u to vrijeme jako tesko mogli opstati, jer ne vele badava da kud mi prodjmo, trava ne raste. Koliko ja znam, vise od pedeset Srba dovedeno je u Poljanu iz Zagreba, a dovozili su ih svi koji su bili u uzem Mercepovu krugu - Rimac, Suljic, Mikula, Hodak, ja...

Relativna je stvar koliko smo dugo drzali zatvorenike. To je zavisilo o tome za koje vrijeme bismo ih uspjeli iscrpiti. Vecinom smo ih prije ubijanja drzali izmedju dva i pet dana. Oni da su i prezivjeli, ne bi kasnije bili normalni ljudi. Srbi koji su bili dobri i lojalni, sluzili su nam za kopanje grobova, s tim da smo im govorili da kopaju zaklone za puskomitraljez. Jednom je jedan od zatvorenika, bio je iz Kutine, kazao da mu je to petnaesti ili sesnaesti zaklon. Odmah smo ga likvidirali, jer njegovo nije da broji nego da kopa.

Vladalo je tada veliko koristoljublje. Nas je tridesetak islo pedeset metara ispred prvog tenka, mi smo cistili i likvidirali koga smo zatekli. Iza nas su isli neki koji su se nazivali mercepovcima i koji su krali i palili kuce. Takvi su bili Mardjeralo, Rukavina...Mercep nam je govorio da Srbima otimamo sve, a da novac koje nadjemo u njihovim kucama moramo predavati u stab za kupovinu naoruzanja. Medjutim Trusic, Mercep, Rukavina zvani Pop i Nedeljko Posavec su dijelili novac izmedju sebe. Kako to znam? Dan prije ubistva Pave Mlinarica, jedan na drugog su pucali Posavec i Rukavina, jer nisu podijelili novac na jednake dejelove. Posavec je maknut iz postrojbe, ali mu nisu uzeli novac, a tu nije bilo tisuću ili sto tisuća DEM, tu je bilo mnogo vise.

Ne bih mogao reci da su u Pakrackoj Poljani vrsena masovne likvidacije, radilo se o grupama od sedam do deset ljudi. Zapravo sve je ovisilo koliko se ljudi nalazilo u zatvoru. Ponekad smo znali likvidirati u kucama, a kucu potom dignuti u zrak. Nema tijela. Bilo je puno takvih kuća, najvise u selu Bujavici.

U to je vrijeme bilo ovakvo razmisljanje: Ubij srbinu dijete, jer on nice na minus dvadeset. U ono vrijeme uopće nisam imao osjecaj da su Srbi ljudi kao i mi, da su i oni neciji ocevi, braca, djeca... Ne, djecu nismo ubijali, osim sto je Suljic ubio Aleksandru Zec. Po mojoj procjeni u Poljani je likvidirano sve zajedno oko 280 ljudi, a kroz nju je proslo i desetak zena. Osim Marine Nuic, secam se jedne Nade iz Kusonja koja je ubacena medju nas. Bila je tu i neka starica kojoj je u kuci nadjen snajper. Osim te starice sve su ostale zene silovane pa ubijene. To je istina.

Moje je duboko uvjerenje: da nije pobijena obitelj Zec, nista se ni dan danas ne bi znalo o Pakrackoj Poljani. Bio je to glavni kljuc i glavni razlog da se na jedinicu gleda kroz druckiju prizmu. A Pakrackih je Poljana u Hrvatskoj bilo jako puno...

UMORSTVO OBITELJI ZEC

Za mene je samo jedno nepojmljivo - zasto od obitelji Zec cine karizmaticne osobe? Jako se dobro zna da je Mihajlo Zec radio za protivnicku stranu, za Srbe, premda je bio hadezeovac i premda je pokusavao pomoci hrvatskoj vojsci. Cinjenicno stanje je takvo da smo mi cuvajuci punktove u selu Dobrovcu kod Lipika saznali da se Milorad Zec, Mihajlov brat, svake noci iz Subotske vraca doma spavati. I mi smo ga jedne veceri sacekali u njegovoj kuci u Dobrovcu.

Mozemo razgovarati na koji smo nacin mi vrsili operativnu obradu osobe, ali tu nema tajni - tu se batinalo, maltretiralo, iznudjivalo se priznanje na bilo koji nacin. Tada je on nama priznao za svoga brata Mihajla, sto i za koga radi.

Kad sam dosao u Zagreb dao sam zapovjed da se privede Mihajlo Zec, a ja sam tu zapovjest dobio od Tomislava Mercepa. Nama je Mihajlo Zec vise vrijedio ziv nego mrtav. Ali onda se grupi koja je trebala privesti Zeca samoinicijativno, ne po zapovjedi, prikljucio Munib Suljic, koji je te veceri bio nadrogiran i pijan. Ja sam Sinisi Rimcu rekao da samo u slucaju otpora privodjenju likvidira Mihajla. On je pokusao bjezati, Rimac ga je pustio (premda je meni nepojmljivo da mladac od 19 godina nije mogao sustici jednog takvog covjeka i savladati ga, ali dobro, mozda je sve to bio trenutak) i onda je pucao u njega.

Tad se iz jednog plavog kombija bez registracije, jer smo mi u privodjenju po Zagrebu isli u neobeljezenim uniformama i autima bez registracija, pojavio Munib Suljic koji se vratio po malu Aleksandru i po gospodju Zec. Najprije ih je odveo u hotel Panorama, odatle na Sljeme i tamo ih likvidirao.

Neki dan je u Nacionalu izasao Suljicev demanti da on to ubojstvo nikad nije priznao. Tacno je da je Suljic po uhicenju sve ispricao, sve priznao, te je s djelatnicima Policijske uprave iz DJordjiceve otisao na Sljeme i pokazao grobove. I tad je priznao da je on ucinio likvidaciju. Najzalosnije je sto je on prijetio Nebojsi-Hodaku-Ceni, Igoru Mikuli, Sinisi Rimcu i maloj Snezani Zivkovic iz Gospica te natjerao Mikulu da ispali dvadeset metaka u malu Aleksandru i gospodju Zec. Da bi on, kao, bio siguran. I natjerao ih je da zakopaju leseve.

Samo su zbog toga oni umijesani u tu aferu. Jer Rimac je u istrazi javno priznao: "Ja sam ubio Mihajla Zeca, a u drugo me ne mesajte." To je istina. Danas se od Mihajla Zeca cini nekog heroja i govori se da je on uzaludno poginuo, a da se ja nesto pitam, da ja tiskam nekakve novine, ja bih vise pisao o Marini Nuic, jer je ona nevino poginula.

IZDAVANJE ZAPOVJEDI

Demantirao bih rijeci Ivana Vekica iz proslog Ferala. On laze, on je sve znao. Ja mu mogu reci koliko je nasa jedinica dobila naredbi od njega. On bi rekao "od vas trazim da napravite to, to i to". Nikad se nismo vratili da nismo izvršili zadatak, a najvise se radilo o likvidacijama. Njegova je zapovjest da se ubije Milos Ivosevic, a zbog njega je trebalo biti ubijen i jedini prezivjeli Srbin iz Poljane, Stevan Brajanovic. Ponavljam, Ivan vekic je sve znao.

U zatvoru sam bio od drugog sijecnja do 30 travnja 1992. godine. Meni je bilo najzalosnije sto je 15. sijecnja Hrvatska priznata, a ja u Remetincu. Oslobođeni smo kad je Seks postao javni tuzilac, ali smo pusteni u dvije grupe. Mikula,

Hodak, Snjezana Zivkovic, Suljic i Rimac su ostali cetrdesetak dana duze u zatvoru zbog Zeca. Prvi mjesec u zatvoru su se prema nama ponasali okrutno. Ne, nitko nas nije smio dirati, jer da je nad nama bilo neko fizicko izivljavanje, ja mislim da danas policiska zgrada u DJordjicevoj ne bi postojala. Tu je veliki utjecaj imao Mercep, koji je organizovao nasu obranu, te Ivan Vekic, koji danas istupa s kojekakvim glupostima. U to je vrijeme bio na nasoj strani. Mozda sam to vec kazao, ali ponavljam da su istrazni suci Jvanovic i Horvatinovic bili prilicno korektni, nisu ih zanimali detalji.

Veliki sam vjernik. Imam na ruci prsten-krunicu iz Medjugorja. Bog sve prasta do odredjene granice. Ja mislim da sam dosad dovoljno kaznjen za sve sto sam pocinio. Zivotna bi mi satisfakcija bila da mi djeca imaju egzistenciju, jer jako dobro znam sto ce mi se dogoditi nakon ove price, ali samo bih volio da neko povede racuna o mojoj djeci. Stvarno imam prekrasan brak i prekrasnu obitelj, dvoje divne male djece. Moja supruga zna za sve sto sam ja radio, jer samo tako mozemo zajedno zivjeti.

Nije mi lakse kad sam vam sve ispricao. Plasim se svoje postrojbe. To su prekaljeni profesionalci, koji ne promasuju cesto. I znam da mi Haag ne gine.

Feral Tribune
01. septembar 1997 g.